

Carl Th. Dreyers Film over „Ordet“

Aarets alt overskyggende danske Filmbegivenhed, som vil blive diskuteret, og som bekræftede Carl Th. Dreyers Format som Instruktør

DA „Ordet.“ i September 1932 fik sin Førsteopførelse paa Betty Nansen Teatret, sammenlignede *Frederik Schyberg* i sin Anmeldelse her i *Dagens Nyheder* Kaj Munk med den tyske Dramatiker *Ernst Barlach* og skrev: „Han ynder primitive folkelige og landlige Milieuer af lignende Art; for moderne Storstadsmennesker saa forunderlige og kuperende, ubegribelige som var det ikke i det moderne Europa, disse Ting foregik, men i fjerne Tider eller primitive Sydhavssamfund.“

Da man i Gaar for første Gang saa Carl Th. Dreyers Filmatisering af „Ordet“, følte man noget af det samme. Der var, især i Filmens første Halvdel, lange Passager, hvor det, der skete paa Lærredet, maatte forekomme En sært uvekkende, trods Dreyers mageløse Indvielse i det jyske Vestkystmilieu og trods hans stundom geniale billedskabende Evne. Han er gaaet til denne Opgave med stor Pietet, han har hentet sin Inspiration fra det Vedersø, hvor Kaj Munk levede, skrev og forkyndte, og har optaget alle Filmens Udebilleder der, han har arbejdet med det givne Stof med sin legendariske Omhu — men han har af indlysende filmiske Grunde været nødt til at forenkle det. Og denne Forenkling har ikke kunnet undgaa at medføre, at Figurene sætter adskilligt til i Situationelighed, og at ogsaa Situationerne mister det spillende, spruttende dramatisme Liv, de har i Munks Stykke.

★

FOR Kaj Munk skrev paa et Temperament, et stridbart, glødende og forkyndende Temperament, som skænkter hans bedste Skuespil deres vældige Liv og

Familien paa Borgensgaard ved Kaffeboardet. Fra venstre ses Cay Kristiansen som den yngste Søn Anders, Henrik Malberg som den gamle Grundtvigianer Morten Borgen, Birgitte Federspiel som Inger og Emil Hass Christensen som Mikkel Borgen.

gør dem vedkommende for os, selv om Skikkelserne i dem eller Digterens Forkyndelse kan staa os fjærnt. Carl Th. Dreyer har givet Skikkelserne i „Ordet“, en mere primitiv kunstnerisk Enkelhed, han har elimineret det bidse og det satiriske i Munks Skildring af Striden mellem Grundtvigianisme og Andre Mission paa Jyllands Vestkyst, men samtidig er ogsaa noget af Lidenskaben i Dramaet gaaet tabt. Figurene staar for os som enkle og primitive Træskulpturer, skaaret af en from Kunstner. De er mere end det fra Kaj Munks Haand, og de angaar os derfor i højere Grad.

Billedkunstneren Carl Th. Dreyer har ved at vise os Figurene i Vestkystens Natur, mellem dens Klitter, Vandløb og Hedeveje, til Gengæld opnaaet Virkninger, en Teateropførelse ikke formaar at give. Paa Baggrund af dette Landskab, disse Vidder og denne Himmel bliver Menneskets Lidenhed — og dets Ensomhed, et stadig tilbagevendende Motiv i Dreyers Film — anskuelliggjort paa en Maade, som giver Skuespillets centrale Tema dybere Perspektiv. Disse Billeders rent grafiske Skønhed er af den overordentligste Virkning, og hvem kan som Dreyer fotografere en sort Livgavn paa Vej mellem Lyngbakkerne, saa Billedet af den i sig selv bliver dybt meningsfuldt? Ogsaa Interiørerne, Storstuen paa Borgensgaard med Grundtvig-Portrættet over Sofaen eller det indremissionske Skråderhjem, hvor de Frelste samles til Bønnemøde, var ypperlige og en Række af Grupperingerne i Billedkompositionen ledte Tanken hen paa de holdningsfulde Figurbilleder af dansk Almue- og Bondeliv, en Maler som L. A. Ring har skabt.

Det er indtrængende og ægte Milieuskildring, mættet med At-

dringsværdige og fine i Dreyers Filmatisering af „Ordet.“ er iøvrigt, at han inter Øjeblik falder for Fristelsen til at karikere. Hans Fortolkning, som *Ejnar Federspiel* fulgte smukt i sin Fremstilling af den indremissionske Skråder, er indlysende rigtig og sand.

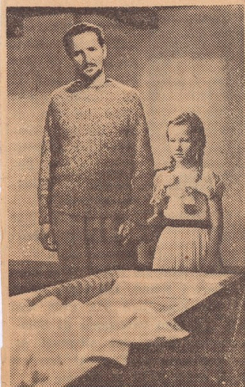
Helt ud mageløs er Dreyers Skildring af Stykkets og Filmens Paradoks, det sluttelige Under, hvor den døde Inger genopvækkes ved Johannes' Tro. *Preben Lerdorff Rye* spiller Johannes og er den bedste Fremstiller af Rollen, siden Henrik Bentzon spillede den hos Fru Nansen. Valget af ham er indlysende rigtig, men hvorfor skal han tale en Mellemting mellem Fynsk og Dansk med tysk Akcent, saa længe han er berøvet sin Forstand? Det skyldes sikkert Dreyers realistiske Omhu, for visse Sindssyge taler virkelig med en anden Stemme, men selv om det kan være realistisk sandt, virker det ikke kunstnerisk overbevisende og sandt, og man sporer et Par Steder direkte, at det hemmer Skuespilleren. Til Gengæld opnaar Dreyer en mægtig Virkning, da Johannes har faaet sin Forstand igen og vender tilbage og taler med sin egen Stemme! Hans Ord ved Kisten faar herved en dobbelt Vægt, og den lille Piges spinkle, lykkelige Smil, fastholdt af Kameraet i det Øjeblik, Moderen vender tilbage til Livet, er et Mesterkup af Instruktionskunst.

Ogsaa *Birgitte Federspiel* spiller denne Scene gribende smukt, ja, hun har overhovedet aldrig spillet nogen Filmrolle med saa sande og ægte Udtryk som denne. Dreyer kan som ingen anden Instruktør faa sine Skuespillere til at leve de Skikkelser, de fremstiller. Det gælder i næjagtig lige saa høj Grad for *Emil Hass Christensen*, som simpelthen vil gaa over i dansk Filmhistorie paa Grund af sin Fremstilling af Mikkel Borgen. Det er blevet hans Livs Rolle, og han spiller den fuldenst godt. Man lægger ogsaa Mærke til den unge Cay Kristiansen som den yngre Broder Anders Borgen og til *Sylvia Eckhausen*, der siger Skråderkonens Replikker med velsignt Naturlighed, men *Ove Rud* skænker ikke Præsten noget Perspektiv, og *Henry Skjær* som Lægen ser dækkende ud, men er rigtig Skuespiller kunde have fremstillet ham mindst lige saa ægte.

FILMEN over „Ordet.“ er i hver Meter præget af Carl Th. Dreyers stærke og usædvanlige Instruktørpersonlighed. Den fortæller Kaj Munks Skuespil som en storskaaret, enkel og primitiv Legende, og den er som Film i et Niveau helt for sig. Dreyer er vor eneste Instruktør af virkelig internationalt Format, og ogsaa, hvor man ikke kan følge hans Intentioner, har de Format og Mening.

Der gaar mange Aar imellem, at en Film som denne bliver til herhjemme. Alene af den Grund maa man haabe, den naar ud til et stort Publikum. Den vil blive diskuteret, men eet er sikkert: Forkynderen Kaj Munk er til Stede i den. Og Dreyers egen stjele kunstneriske Holdning.

JØRGEN BUDTZ-JØRGENSEN

Et af Højdepunkterne i Carl Th. Dreyers Film over Kaj Munks „Ordet.“ er Fremstillingen af Underet ved den døde Inger Borgens Kiste. Her ses Preben Lerdorff Rye som Johannes foran Kisten sammen med den lille Pige.